

**SIGNS OF THE OBJECTIVE SIDE OF DOMESTIC VIOLENCE
FOR ARTICLE 126-1 OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE**

**ОЗНАКИ ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ ДОМАШНЬОГО
НАСИЛЬСТВА ЗА СТАТТЕЮ 126-1 КК УКРАЇНИ**

Taisiya Shevchenko¹

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-310-1-19>

Abstract. The study is devoted to problematic issues and features of the qualification of domestic violence under Art. 126-1 of the Criminal Code of Ukraine. The object of the research was problematic questions of the qualification of domestic violence under Art. 126-1 of the Criminal Code of Ukraine. The subject of the study is mandatory elements of the objective side of domestic violence. For this purpose, the mandatory elements of the objective side were considered in detail in the section. By type, the disposition of the article refers to the alternative, that is, it provides for a choice of several socially dangerous actions (action or inaction), which form the very disposition of the article. Since the establishment of criminal responsibility for committing domestic violence under Art. 126-1 of the Criminal Code of Ukraine, numerous studies were conducted that related to the interpretation and definition of individual components of the disposition, features of qualifications, etc. However, the main problem concerns the objective side, on which our attention was focused. Such concepts as: systematicity, physical violence, economic violence and psychological violence are considered separately in the study. Since the provision of Art. 126-1 of the Criminal Code of Ukraine refers to the material composition due to the peculiarity of the design and provides for the mandatory occurrence of socially dangerous consequences, then attention is paid to the establishment and specification of such consequences. The systematicity of committing domestic violence, as its mandatory feature, is the main element for distinguishing it from administratively punished domestic violence, therefore special attention is paid. Attention was drawn to the clarification

---

¹ Senior Lecturer of the Department of Criminal and Legal Disciplines, Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, Ukraine

of the Supreme Court of Ukraine regarding the consideration, as a sign of systematicity, not only of several criminally punished episodes, but also of previous bringing to administrative responsibility several times. In the Висновки, an important issue was establishing the definition of physical violence and distinguishing it from the related components of the criminal offense, which are in Section II of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine "Criminal offenses against life and health". For this purpose, the opinions of scientists who paid attention to these issues in their works were considered. The definition of economic violence is given as a sign of the objective side. In order to clarify this issue, we turned to the primary source, namely the Law of Ukraine "On Prevention and Combating Domestic Violence". Attention is also paid to the definition of the concept of psychological violence. The difficulty of defining psychological violence is the lack of such an interpretation and clarification directly in the law on criminal responsibility, unlike, for example, physical violence. In order to clarify such terminology, judicial practice was developed, which made it possible to clarify this issue in more detail. Since the provision of Article 126-1 of the Criminal Code of Ukraine, by its design, refers to the material composition and foresees the occurrence of socially dangerous consequences in the form of psychological suffering of the victim. The concept of "psychological suffering" is quite general and does not specify the condition of the victim, therefore, in order to find out what kind of suffering and what preceded the onset of such suffering, it was necessary to find out. Methods used in the study. During the research, theoretical methods were used, which include: analysis, synthesis, generalization, induction, deduction, explanation, classification.

1. Вступ

Захист прав і свобод громадян – це одне з найважливіших завдань держави різними заходами, в тому числі кримінально-правовими. Саме тому, закон про кримінальну відповідальність повинен містити достатню кількість та ефективність правового інструментарію, а також здійснювати своєчасне впровадження необхідних змін задля всеохоплюючого забезпечення основоположних прав громадян. Одним із таких питань на, які було звернута увагу – це проблема домашнього насильства.

Актуальність питання щодо домашнього насильства не перестає цікавити науковців, практиків, психологів, соціологів вже багато років. Дієвими заходами щодо протидії домашньому насильству стало реформування в різних галузях, починаючи із 2017 року. Одним із таких заходів є протидія домашньому насильству кримінально-правовими заходами.

Мета дослідження. Дослідження присвячено проблемним питанням та особливостям кваліфікації домашнього насильства за ст. 126-1 КК України. Об'єктом дослідження виступають проблемні питання кваліфікації домашнього насильства за ст. 126-1 КК України. Предметом дослідження є обов'язкові елементи об'єктивної сторони домашнього насильства. З цією метою в розділі необхідно детально розглянути обов'язкові елементи об'єктивної сторони. За видом диспозиція статті відноситься до альтернативної, тобто передбачає на вибір декілька суспільно небезпечних діянь (дія або бездіяльність), що утворюють саме диспозицію статті. З моменту встановлення кримінальної відповідальності за вчинення домашнього насильства за ст. 126-1 КК України були проведені численні дослідження, які стосувались тлумачення та визначення окремих компонентів диспозиції, особливостей кваліфікації та ін. Однак, основна проблематика стосується саме об'єктивної сторони на чому і необхідно сконцентрувати нашу увагу, що складає новизну дослідження. Оскільки диспозиція ст. 126-1 КК України за особливістю конструкції відноситься до матеріального складу і передбачає обов'язкове настання суспільно небезпечних наслідків, то необхідно приділити увагу встановленню та конкретизації таких наслідків.

Використані *методи в дослідженні.* В ході проведення дослідження були використані теоретичні методи, до яких можна віднести: аналіз, синтез, узагальнення, індукція, дедукція, пояснення, класифікація.

Окремі питання особливостей кваліфікації за вчинення домашнього насильства аз ст. 126-1 КК України в своїх наукових роботах розглядали наступні вчені: П. С. Біленко, О. О. Біловол, А. А. Вознюк, Н. І. Гнатюк, В. В. Голіна, Н. В. Довгань-Бочкова, О. О. Дудоров, О. І. Зінсу, О. О. Книженко, Я. Г. Лизогуб, К. В. Мінакова, М. І. Панов, М. І. Хавронюк, О. В. Харитонова, С. В. Якимова та інші. Незважаючи на проведені дослідження до теперішнього часу залишаються питання

щодо встановлення окремих обставин та особливості кваліфікації вправуючи обов'язкові ознаки об'єктивної сторони.

2. Статистичні данні щодо кількості вчиненого домашнього насильства за ст. 126-1 КК України

До 2019 року окремо статистичні данні щодо вчинених кримінальних правопорушень пов'язаних із домашнім насильством не враховувались, лише загальні данні, оскільки такої норми не існувало. До того ж кримінологи наголошували, що домашнє насильство відноситься багато років до категорії високо латентних кримінальних правопорушень, оскільки зберігається тенденція приховування факту вчиненого кримінального правопорушення. Причини такого приховування в кожному випадку можуть бути різними, однак варто зупинитись на загальних: моральні (побоювання осуду з боку суспільства); психологічні (внутрішні переконання жертви домашнього насильства у правоті кривдника); економічна залежність від кривдника; страх перед кривдником за помсту; недовіра правоохоронним органам; небажання бути втягнутим у бюрократичну систему із затягування розгляду питання та кінцевий результат. Звичайно це не повний перелік факторів як суб'єктивних, так і об'єктивних, що впливають на прийняття рішення щодо звернення із заявою до правоохоронних органів з приводу домашнього насильства. Звернення відбувається у випадках з тяжкими наслідками, такими як спричинення тілесних ушкоджень середньої тяжкості, тяжких, а також у випадках смерті потерпілої особи від домашнього насильства.

Розглянемо стан домашнього насильства з моменту криміналізації вказаної норми, а саме їх кількісні показники. Так, у 2019 році всього було обліковано кримінальних правопорушень за ст. 126-1 КК України – 1 068, що складає 2,6% від загальної кількості облікованих кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи. З них кількість кримінальних правопорушень, у яких особам вручено повідомлення про підозру склала – 778, з яких з обвинувальним актом направлено до суду – 755. Із загальної кількості осіб, які вчинили домашнє насильство в стані алкогольного сп'яніння – 220; особи які раніше вчиняли кримінальні правопорушення – 217 [1].

У 2020 році всього було обліковано кримінальних правопорушень за ст. 126-1 КК України – 2 213, що склало 5,9% від загальної кількості

сті облікованих кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи. З них кількість кримінальних правопорушень, у яких особам вручено повідомлення про підозру склала – 1 877, з яких з обвинувальним актом направлено до суду – 1 813. Із загальної кількості осіб, які вчинили домашнє насильство в стані алкогольного сп'яніння – 558; особи які раніше вчиняли кримінальні правопорушення – 488 [2].

У 2021 році всього було обліковано кримінальних правопорушень за ст. 126-1 КК України – 2 432, що склало 7,2% від загальної кількості облікованих кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи. З них кількість кримінальних правопорушень, у яких особам вручено повідомлення про підозру склала – 2 176, з яких з обвинувальним актом направлено до суду – 2 112. Із загальної кількості осіб, які вчинили домашнє насильство в стані алкогольного сп'яніння – 622; особи які раніше вчиняли кримінальні правопорушення – 606 [3].

У 2022 році всього було обліковано кримінальних правопорушень за ст. 126-1 КК України – 1 438, що склало 3,5% від загальної кількості облікованих кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи. З них кількість кримінальних правопорушень, у яких особам вручено повідомлення про підозру склала – 1 341, з яких з обвинувальним актом направлено до суду – 1 222. Із загальної кількості осіб, які вчинили домашнє насильство в стані алкогольного сп'яніння – 351; особи які раніше вчиняли кримінальні правопорушення – 324 [4].

За офіційними даними Національної поліції України, наданими у відповідь на запит, у 2022 році надійшло 244 381 звернення з приводу фактів домашнього насильства, що є на 40% більше, ніж у попередньому році (144 394) та на 15% більше, ніж у 2020 році (208 748) і на 41% більше, ніж у 2019 році (141 814). Отримана статистика показує, що домашнє насильство в Україні під час воєнного стану не втратило своєї актуальності, немає сумніву щодо поширеності цієї проблеми у суспільстві. Припускаємо, що збройний конфлікт загострює проблему насильства, оскільки агресія, зміна звичного ритму життя, необхідність пристосовуватись до нових обставин життя можуть бути тими факторами, які впливають на вчинення домашнього насильства [5].

Як ми бачимо, статистика Офісу Генерального прокурора та статистика Національної поліції України різняться, однак цьому є пояснення щодо офіційної статистики – це кількість облікованих кримінальних

правопорушень саме за ст. 126-1 КК України, що стосується даних Національної поліції, то відповідно кількість облікованих адміністративних стягнень за домашнє насильство.

Висновки. З наведених прикладів ми можемо побачити, як за чотири роки змінювались показники щодо домашнього насильства за ст. 126-1 КК України та які фактори вплинули на такі зміни. Так, у 2019 році обліковані найменша кількість кримінальних правопорушень за ст. 126-1 КК України – 1 068, найбільша кількість таких кримінальних правопорушень становила у 2021 році – 2 432. Всього за два роки різниця становила більше ніж у 2 рази, а саме – на 1368 кримінальних правопорушень більше. Цьому об'єктивно є пояснення, щодо 2019 року така невелика кількість пов'язана із нововведеннями та криміналізацією нової норми і знову нагадаємо про доволі великий відсоток латентності щодо обліку домашнього насильства. Окремо хочемо зазначити про значне зниження, а саме на 994 облікованих кримінальних правопорушень у 2022 році.

3. Елементи об'єктивної сторони домашнього насильства

Кримінальний кодекс України у 2017 році був доповнений статтею 126-1 «Домашнє насильство», що набув чинності 1 січня 2019 року. Згідно ст. 126-1 КК України, «домашнє насильство» визначається як, умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи [6]. За останні чотири роки проведені наукові дослідження, звичайно є напрацювання щодо особливостей проведення досудового розслідування та судового розгляду, винесені обвинувальні вироки за вчинення домашнього насильства, однак диспозиція ст. 126-1 КК України сконструйована таким чином, що залишаються питання щодо правильної кваліфікації.

Такої ж думки А. С. Політова, яка також наголошує на відсутності повної ясності щодо особливостей кваліфікації за ст. 126-1 КК України і зазначає, що: «встановлення кримінальної відповідальності за домашнє насильство з одного боку дозволило відверто говорити про існування

цього явища в нашому суспільстві. Разом з тим, аналіз практики притягнення до відповідальності за ст. 126-1 КК вказує про відсутність єдиних підходів щодо тлумачення термінів «кримінальні правопорушення, пов'язані з домашнім насильством» та «систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства» навіть після їх роз'яснення Верховним Судом. Це говорить про необхідність узагальнення судової практики (станом на 06.11.2022 р. – загальна кількість вироків у першій інстанції 2137) та врахування рішень Європейського суду з прав людини за цією категорією справ, що сприятиме виробленню консенсусу в правозастосовній практиці» [7].

З часу криміналізації норми щодо кримінальної відповідальності за домашнє насильство, що передбачене ст. 126-1 КК України у дослідників виникає більше запитань, ніж є відповідей щодо особливості кваліфікації вказаної норми. Незважаючи на численні роз'яснення та конструктивну критику з боку науковців, а також неодноразові роз'яснення Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду у провадженнях про кримінальні правопорушення, пов'язані з домашнім насильством за період з 2018 по 2022 роки, залишаються запитання і однозначно диспозиція статті потребує конкретизації та внесення змін до неї. Також виникають питання щодо визначення поняття «систематичність», видів домашнього насильства, що увійшли до диспозиції статті та інші види про які стало відомо в процесі практичного застосування, ну і звичайно чіткого розмежування суміжних складів кримінальних правопорушень з метою уникнення колізій норм кримінального права. В даному випадку може відбуватись порушення одного із принципів кримінального права, а саме не можливість притягнення двічі до кримінальної відповідальності за одне й те саме вчинене діяння.

Основним безпосереднім об'єктом домашнього насильства є суспільні відносини щодо кримінально-правової охорони фізичного та психологічного здоров'я одного з подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах. Додатковим факультативним об'єктом цього злочину можуть бути право власності, воля, честь і гідність особи, сімейні та близькі відносини тощо [8]. Тут же можна погодитись із А. А. Вознюк, який наголошує на тому, що з огляду на особливості диспозиції ст. 126-1 КК України безпосереднім основним об'єктом

може виступати лише здоров'я особи, а додатковим інші об'єкти, що передбачені в інших розділах Кримінального кодексу України. Тому трактування за обов'язковим об'єктом домашнє насильство лише як посягання на здоров'я особи буде не правильним. Необхідно або переглянути диспозицію діючої статті, що буде більш доречним із визначенням спричинення шкоди економічним відносинам, волі, честі та гідності як факультативної ознаки, а не рівноцінної здоров'ю особи. Також варто зазначити, що з практичної точки зору вчинення домашнього насильства більше сприймається по факту вчинення, як спричинення шкоди здоров'ю потерпілої особи, а от щодо інших цінностей, який завдається шкода (власність, воля, честь, гідність), сприймається як другорядні та нерідко виступають як ознака систематичності, те, що передувало спричиненню шкоди здоров'ю.

Що стосується домашнього насильства, то в юридичній літературі досить неоднозначно вирішується питання щодо визначення основного безпосереднього об'єкта складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 126-1 КК України. В. О. Іващенко зазначає, що безпосередній об'єкт цього кримінального правопорушення – це здоров'я людини. Дійсно, навіть поверхневий аналіз досліджуваного складу кримінального правопорушення стверджувано вказує, що здоров'я людини є його основним безпосереднім об'єктом. У преамбулі Статуту (Конституції) Всесвітньої організації охорони здоров'я, а також абзац 2 статті 3 «Основ законодавства України про охорону здоров'я» закріплено дефініцію поняття «здоров'я». Тобто, це стан не лише відсутності хвороб та фізичних дефектів, але і повного благополуччя: фізичного, соціального та душевного [9].

З об'єктивної сторони диспозиція домашнього насильства систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи [6].

Тут можна погодитись із Н. Довгань-Бочковою, яка зазначає, що «погіршення якості життя» та «емоційна залежність» не можуть бути ознаками злочину, оскільки є настільки невизначеними і широкими за

змістом, що охоплюють і ситуації, які не можуть і не повинні бути предметом кримінально-правового регулювання [10].

Також варто зазначити, що домашнє насильство відноситься до матеріального складу кримінального правопорушення, що передбачає наявність трьох основних складових частин об'єктивної сторони: суспільно-небезпечного діяння, настання суспільно небезпечних наслідків та причинний зв'язок між такими діяннями та наслідками. Що стосується суспільно небезпечного діяння, то вони описані в диспозиції статті, де даються альтернативні види діянь: фізичне, психологічне або економічне насильство

Буквальне тлумачення об'єктивної сторони цього злочину дає підстави віднести до нього будь-які прояви домашнього насильства фізичного, психологічного чи економічного характеру. Проте, слід врахувати, що зазначені різновиди насильства можуть охоплювати цілу низку різних видів суспільно небезпечних діянь, зокрема тих, які криміналізовані в інших складах злочинів [8].

Висновки. Зазначимо, що з часу криміналізації норми щодо домашнього насильства у науковців, як і у практичних працівників виникає запитання щодо особливостей такої кваліфікації. В якому випадку необхідно кваліфікувати за сукупністю кримінальних правопорушень, вочевидь всі види домашнього насильства (більш тяжкі його форми та прояви) не можуть охоплюватись, судячи по санкції ст. 126-1 КК України, диспозицією цієї статті та потребують додаткової кваліфікації.

4. Поняття систематичності як обов'язкової ознаки об'єктивної сторони

Питання, що виникають є різними, наприклад: визначення та тлумачення поняття «систематичність»; тлумачення за видами насильства (фізичне, психічне, економічне, сексуальне), а головне – це відмежування від суміжних складів та інші питання щодо яких виникає необхідність докладніше дослідити. Щодо визначення систематичності, то ця категорія зустрічається в декількох статтях як кількісна ознака, яка характеризує об'єктивну сторону, тому необхідно встановити пояснювальну норму в Загальній поряд із повторністю. Наприклад, визначити систематичність, як ознаку повторювальності тотожності діянь в межах суспільно небезпечного діяння одного кримінального право-

порушення три та більше разів. Таким чином вказується на об'єктивні ознаки: три і більше разів та тотожність однак лише в межах одного кримінального правопорушення. За таким визначенням потребує відмежування від одиничного продовжуваного кримінального правопорушення, яке також складається з однакових (тотожних) діянь, при цьому чисельність не конкретизована (може бути і два рази), що об'єднанні єдиним наміром. Що стосується систематичності, як ознаки домашнього насильства або інших видів кримінальних правопорушень, то такі тотожні діяння не завжди повинні охоплюватись єдиними наміром із суб'єктивної сторони. Тобто, такі діяння вчиняються як окремі, самостійні кримінальні правопорушення, однак їх об'єднує тотожність і кількість, а також розрив у часі між вчиненням одного епізоду, його завершення та вчинення інших дій. Тож, навпаки єдиний умисел на вчинення декількох однакових діянь повинні виникати в кожному разі окремо і діяти самостійно.

Так, Верховний Суд у провадженнях про кримінальні правопорушення дає роз'яснення *систематичності* вчинення насильства, тобто *повторюваність* його епізодів протягом певного часу, з огляду на що будь-які попередні епізоди домашнього насильства входять до предмета доказування обвинувачення за ст. 126-1 КК України. Якщо діяння є тотожними та були об'єднані єдиним умислом, не становлять двох окремих складів злочину, передбаченого ст. 126-1 КК, а є епізодами одного триваючого кримінального правопорушення, нові епізоди такого насильства під час розслідування цього злочину не обов'язково вимагають внесення нового запису до ЄРДР [11]. Таке тлумачення, як «повторюваність» протягом «певного часу», навряд чи прояснить суттєво ситуацію за відсутності конкретизації кількісної ознаки – чисельність повторювальних діянь та часова ознака протягом якого часу. Звичайно можна говорити про оціночне поняття в кожному конкретному випадку і це є логічним та доцільним поясненням, що дає змогу розглядати кожний конкретний випадок окремо, оцінюючи ту чи іншу ситуацію.

Шляхом буквального тлумачення робимо висновок, що рецидив та повторність кримінальних правопорушень можуть утворювати нові умисні: 1) злочин та злочин; 2) злочин та кримінальний проступок; 3) кримінальний проступок та кримінальний проступок [12].

Також варто зазначити, що тлумачення систематичності домашнього насильства передування не лише кримінально караного діяння, а також щодо притягнення до адміністративної відповідальності. Так, Верховний Суд, як наслідок, зробив висновок, що: «апеляційний суд мав прийняти до уваги ті епізоди, за якими засуджений згодом був притягнутий до адміністративної відповідальності, коли робив висновок про доведеність чи недоведеність систематичності домашнього насильства. Однак апеляційний суд не взяв до уваги докази, що прямо стосуються предмету доказування у даній справі, керуючись міркуваннями, що не ґрунтуються на вимогах КПК» [13].

Так, можна погодитись із тлумаченням Верховного Суду з приводу домашнього насильства та визначення систематичності та його видів, де зазначено, що: «домашнє насильство майже ніколи не становить собою окремих епізодів, а зазвичай охоплює кумулятивне та взаємопов'язане фізичне, психологічне, сексуальне, емоційне, вербальне та фінансове насильство щодо близького члена сім'ї чи партнера, наслідки якого виходять за межі обставин окремого епізоду. Повторення послідовних епізодів насильства в особистих стосунках становить собою особливий контекст і динаміку домашнього насильства. Воно становить собою триваюче правопорушення, що характеризується продовжуванним зразком поведінки, в якому кожен окремих інцидент є цеглиною більш загального зразку поведінки. Для доведення систематичності домашнього насильства важливими є сам факт і обставини вчинення окремих його епізодів. Правові наслідки, які настали чи не настали для кривдника за цими окремими епізодами, а також час, коли такі наслідки настали, не є обставинами, які можуть впливати на доведеність цих епізодів» [13]. Дійсно доволі складно розмежувати епізоди домашнього насильства, однак це стосується не всіх випадків, а наприклад, випадки так званої домашньої «тиранії», які мають ознаки триваючого кримінального правопорушення, яке має певний початок та відбувається протягом певного часу. Знову необхідно встановити такий час. Тобто, домашнє насильство, що продовжувалось тривалий час.

Окрім того, «суд зазначає, що невід'ємною ознакою домашнього насильства, передбаченого диспозицією статті 126-1 КК, є його систематичність, тобто вчинення ряду діянь, кожне з яких в окремість

може і не містити ознак цього злочину, але у сукупності призводять до наслідків, визначених диспозицією цієї статті КК» [13].

Попереднє притягнення особи до адміністративної відповідальності за вчинення домашнього насильства за умови подальшої повторюваності протиправних дій щодо певної потерпілої особи чи осіб і настання конкретних наслідків, визначених законодавцем як більш тяжкі, ніж ті, що зазначені в КУпАП, не свідчить про подвійне притягнення особи до юридичної відповідальності одного виду за те саме правопорушення [11].

Злочином, пов'язаним із домашнім насильством, слід вважати будь-яке кримінальне правопорушення, обставини вчинення якого свідчать про наявність у діянні хоча б одного з елементів (ознак), перелічених у ст. 1 Закону України № 2229-VIII «Про запобігання та протидію домашньому насильству», незалежно від того, чи вказано їх в інкримінованій статті (частині статті) КК як ознаки основного або кваліфікованого складу злочину [11].

Висновки. Таким чином можемо визначити систематичність, як ознаку домашнього насильства за ст. 126-1 КК України має суто оціночне поняття, що стосується кожного конкретного випадку, які є різноманітними і не схожими один на одного. В більшості випадків домашнє насильство не вчиняється окремими епізодами, маючи початок одного виду насильства, має кінцевий час та початок наступного епізоду і таким чином може відбуватись не менше ніж три рази окремі види домашнього насильства, в тому числі адміністративно карані за ст. 173-2 КУпАП.

5. Види домашнього насильства, що вказані в диспозиції ст. 126-1 КК України

Фізичне насильство. Згідно п. 17 ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», *фізичне насильство* – це форма домашнього насильства, що включає ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру [14].

О. Книженко в своїй роботі наголошує на особливості кваліфікації при спричинення тілесних ушкоджень і наголошує на перегляд санкції статті 126-1 КК України та інших статей. Так, у разі вчинення фізичного насильства, що виявляється у завданні тяжких тілесних ушкоджень, середньої тяжкості тілесних ушкоджень, вчинене потребує додаткової кваліфікації за сукупністю злочинів, оскільки за завдання такого фізичного насильства як одного зі способів вчинення домашнього насильства законодавцем встановлено більш сувору відповідальність [15].

В склад ст. 126-1 КК України можуть виражатися у наступних наслідках: спричинення потерпілій особі фізичних страждань; тілесні ушкодження у вигляді синців, які по ступеню тяжкості відносяться до легких тілесних ушкоджень; застосуванням фізичної сили, а саме: стискав своєю рукою руку потерпілої, викручував їй пальці рук, двічі наніс удар долонею у вигляді ляпасу в праву частину обличчя потерпілої.

Можна погодитись із порівнянням санкцій окремих статей та ст. 126-1 КК України. Так, враховуючи види та розміри покарань, що передбачені у ст. 126-1 КК України, слід зазначити наступне: за сукупністю кримінальних правопорушень слід кваліфікувати домашнє насильство, пов'язане з катуванням (ст. 127 КК України), кваліфікованим видом нанесення побоїв і мордувань (ч. 2 ст. 126 КК України), кваліфікованим видом погрози вбивством (ч. 2 ст. 129 КК України), умисним нанесенням середньої тяжкості та тяжких тілесних ушкоджень, доведенням до самогубства (ст.ст. 120-122 КК України) та умисним вбивством (ст. 115 КК України). При цьому, нанесення під час домашнього насильства умисних легких тілесних ушкоджень (ст. 125 КК України), а також основний склад побоїв і мордувань (ч.1 ст. 126 КК України) та основний склад погрози вбивством (ч. 1 ст. 129 КК України) кваліфікації за сукупністю не вимагають [19].

Висновки. Кваліфікація діянь за сукупністю кримінальних правопорушень буде мати місце за одночасної наявності таких умов: 1) у діях особи наявний склад кримінального правопорушення, передбачений ст. 126-1 КК України; 2) дії особи підпадають під ознаки іще одного кримінального правопорушення, передбаченого КК України, і це кримінальне правопорушення є більш суспільно небезпечним, про що свідчить санкція статті, яка є більш суворою, порівняно з санк-

цією ст. 126-1 КК України. Переглянувши практику кваліфікації за ст. 126-1 КК України можна дійти висновку, що при спричиненні легких тілесних ушкоджень (ст. 125 КК України), а також побої та мордування (ст. 126 КК України) за сукупністю цих статей не відбувається.

Економічне насильство. Згідно п. 4 ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», *економічне насильство* – форма домашнього насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкодження в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру [14].

Так, О. Книженко дає наступне пояснення щодо особливостей кваліфікації за наявності конкуренції норм, а саме: «з огляду на те, що Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» окрім позбавлення коштів до економічного насильства відносить й інші дії (наприклад, позбавлення житла, залишення без догляду чи піклування, заборону працювати тощо), то норма, закріплена у ст. 164 (ст. 165) КК України, є спеціальною щодо тієї, що описана в ст. 126-1 КК України. Тобто у випадках, коли економічне насильство виявляється саме у несплаті аліментів на утримання дітей (батьків), такі дії кваліфікуються за спеціальною нормою – ст. 164 чи ст. 165 КК України. У разі несплати аліментів щодо колишнього подружжя – ст. 126-1 КК України» [15].

Стосовно цього питання, то чітке визначення надає О. М. Гумін і зазначає, що економічне насильство є умисним незаконним насильницьким позбавленням або обмеженням однією особою іншої особи майнових прав, на які вона має передбачене законом право та може призвести до його смерті або спричинити економічну недостатність, порушення фізичного чи психічного здоров'я [16].

Так, Зачепилівським районним судом Харківської області встановлено, що: «ОСОБА_4 15.03.2023 близько 15:00 год., будучи неодноразово притягнутим до адміністративної відповідальності за вчинення домашнього насильства, перебуваючи за своїм місцем проживання, умисно та безпричинно, усвідомлюючи суспільно небезпечний характер своїх дій, вчинив психологічне насильство щодо своєї матері

ОСОБА_5, яке виразилось у словесних образах, погрозах, приниженні та залякуванні, що спричинило емоційну невпевненість останньої та призвело до психологічного страждання, та вигнав її з будинку в літню кухню, чим завдав шкоди *психологічному* здоров'ю потерпілої та призвело до погіршення якості її життя, що виразилось у позбавленні можливості користування особистими речами, які використовувались у повсякденному житті. Дії ОСОБИ_4 були кваліфіковані за ознаками умисного систематичного вчинення психологічного насильства щодо іншої особи з якою винний перебуває у сімейних відносинах, що призводить до *психологічних* страждань, емоційної залежності, погіршення якості життя потерпілої особи [17].

Таким чином ми можемо побачити, що незважаючи на наслідки у виді погіршення умов життя потерпілої особі, а саме відсутності можливості проживання у зручних умовах вдома, а вільного користування звичними речами у побуті, що можливо розцінювати як *економічне насильство*, натомість суд визначає такі обставини лише як психологічне насильство. Однак, ми явно вбачаємо умисне обмеження матеріальних прав на користування житлом і речами.

Так, Коростишівським районним судом Житомирської області встановлено, що 09.05.2022, ОСОБА_3, перебуваючи за місцем свого проживання, маючи умисел, направлений на вчинення домашнього насильства, усвідомлюючи характер своїх протиправних дій, безпричинно, умисно та цілеспрямовано, усвідомлюючи свою перевагу у фізичному розвитку, з мотивів явної неповаги до існуючих норм співжиття, вчинив фізичне, психологічне та *економічне* насильство стосовно своєї матері, що виразилось у словесних образах потерпілої словами нецензурної лайки, погрозах фізичною розправою над нею, штовханні, *вимаганні грошових коштів на алкогольні напої та цигарки*, нанесенні декількох ударів долонею правої руки в область голови та обличчя, чим принизив честь і гідність своєї матері, що призвело до фізичних, психологічних страждань, які виразились у побоюванні потерпілої за своє життя та свою безпеку, спричинили емоційну невпевненість, страх щодо нездатності захистити себе від неправомірної поведінки сина [18].

О. В. Степаненко та Хімченко С. А. виділяють декілька правил кваліфікації економічного домашнього насильства: «1. Якщо еконо-

мічне насильство як форма домашнього насильства не передбачено в КК України як самостійне кримінальне правопорушення, за наявності ознак, визначених у ст. 126-1 КК України, такі діяння особи кваліфікуються як домашнє насильство. 2. Якщо економічне насильство як форма домашнього насильства має ознаки кримінального правопорушення, передбаченого КК України (наприклад, ст.ст. 150-1, 164, 165 КК України), таке діяння кваліфікується лише за спеціальною нормою. Тобто, мова йде про конкуренцію загальної і спеціальної норми. 3. У разі вчинення особою систематичного економічного насильства як форми домашнього насильства, яке полягає серед іншого в учиненні насильства, що має ознаки кримінального правопорушення, передбаченого КК України, що карається менш суворо, ніж санкцією ст. 126-1 КК України, учинене – варто кваліфікувати лише за ст. 126-1 КК України; якщо більш суворо – учинене – потребує додаткової кваліфікації за сукупністю кримінальних правопорушень» [20].

Висновки. При цьому розглянувши не менше тридцяти обвинувальних вироків за ст. 126-1 КК України у декількох výroках зазначено на обставину щодо погіршення умов життя потерпілих осіб саме в матеріальному плані, на ряду із психологічними стражданнями. Звичайно, можна зазначити, що прямого умислу на позбавлення потерпілої особи житла чи речей у винної особи не було, однак така особа розуміла характер вчинюваних нею дій, передбачала настання наслідків у виді погіршення матеріального життя потерпілої особи і бажала так діяти. В такому разі можна зазначити, що це є саме економічне насильство по відношенню до потерпілої особи. На остаточну кваліфікацію відсутність вказівки на економічне насильство не впливає, однак необхідно враховувати всі обставини об'єктивної сторони, що зазначені в диспозиції статті. В ст. 126-1 КК України вказано як альтернативні види насильства, тому необхідно врахувати всі обставини та наслідки, що в кінцевому випадку повинно вплинути на остаточне призначення покарання.

Психологічне насильство як ознака об'єктивної сторони домашнього насильства за статтею 126-1 КК України. Якщо з фізичним, економічним насильством більш зрозуміло, необхідно уточнення в диспозиції статті, то особливу цікавість представляє саме психологічне насильство. В КК України психологічне насильство визначається лише як спосіб вчинення окремих кримінальних правопорушень, тобто є

обставиною об'єктивної сторони. Що стосується домашнього насильства, то також зазначається як спосіб вчинення окремого альтернативного діяння, а не як його складова частина, що ускладнює діяння але на відміну від Згідно п. 14 ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», *психологічне насильство* – форма домашнього насильства, що включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи [14].

Провівши огляд наукових праць та обвинувальних вироків за ст. 126-1 КК України дійшли висновку, що абсолютна більшість домашнього насильства вчиняється шляхом саме психологічного насильства, що нерідко здійснюється разом із фізичним та економічним насиллям і виражається у спричиненні фізичного болю або спричиненні легкого тілесного ушкодження без розладу здоров'я. При кваліфікації домашнього насильства у виді психологічного насилля необхідно виходити із наслідків, які настали для потерпілої особи, а також із спрямованості умислу винної особи, а саме мети, якої винний хотів досягти вчиняючи суспільно-небезпечне діяння. Обов'язкове встановлення причинного зв'язку між наслідками, що настали та діяннями винного є обов'язковими, особливо враховуючи специфіку наслідків, які ми детально розглянули в своїй роботі [21].

Психологічне насильство може здійснюватися у вигляді агресії, заборон, контролю, засудження, погроз, залякування, приниження, ігнорування, дорікань, шантажу, лайки, маніпуляцій, висміювання тощо. Загалом, психологічним насильством може бути будь-який словесний акт, спрямований на підрив психоемоційного стану людини. Проте не кожна сварка — це приклад психологічного насильства [22].

Висновки. Як ми могли побачити психологічне насильство виражається у різноманітних формах та проявах. Кожний конкретний випадок необхідно ретельно досліджувати та встановлювати обставини вчинення суспільно небезпечного діяння, наслідки, що настали та причинний зв'язок між ними. Розглянувши не менше тридцяти обви-

нувальних вироків за ст. 126-1 КК України дійшли висновку, що найбільше як ознака об'єктивної сторони вчиняється саме психологічне насилья, яке нерідко вчиняється разом із фізичним та економічним насильям, що виразилось у спричиненні фізичного болю або спричиненні легкого тілесного ушкодження без розладу здоров'я.

6. Висновки

Отже, домашнє насильство – це умисне спричинення фізичного, психологічного та економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває чи перебував у сімейних або близьких відносинах, у наслідку дані дії призводять до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи. Діюча диспозиція ст. 126-1 КК України сконструйована доволі не чітко та потребує вдосконалення.

Наша пропозиція щодо вдосконалення диспозиції, акцентувавши увагу саме на елементах об'єктивної сторони: «Домашнє насильство, тобто умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я без ознак середньої тяжкості або тяжких тілесних ушкоджень, втрати працездатності (не більше ніж 33%), емоційної залежності або суттєвого погіршення якості життя потерпілої особи». Така конкретизація дасть змогу більш чіткої кваліфікації та усуніть колізії норми.

Список літератури:

1. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2019 року. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 05.04.2023).
2. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2020 року. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 05.04.2023).
3. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2021 року. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 05.04.2023).

4. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2022 року. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 05.04.2023).

5. М. Змисла. Чи втратило домашнє насильство свою актуальність в умовах воєнного стану? URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/chi-vtratilodomashne-nasilstvo-svoyu-aktualnist-v-umovah-voennogo-stanu-.html> (дата звернення: 05.04.2023).

6. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III (дата оновлення: 21.03.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 15.04.2023).

7. Політова А.С. Практика притягнення до відповідальності за статтею 126-1 КК України та шляхи підвищення її ефективності. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2022. № 2(18). С. 134–151.

8. Вознюк А.А. Кримінальна відповідальність за домашнє насильство: актуальні питання теорії та практики. *Форум права*. 2019. № 2. С. 6–14. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.2635559>.

9. Іващенко В.О. Домашнє насильство: аналіз складу злочину. Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення : матеріали міжвузів. наук.-практ. круглого столу (Київ, 22 берез. 2019 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. С. 200–203.

10. Довгань-Бочкова Н. Домашнє насильство: аналіз об'єктивної сторони. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2018. Випуск 66. С. 187–197.

11. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду у провадженнях про кримінальні правопорушення, пов'язані з домашнім насильством. Рішення, внесені до ЄРДСР, за період із 2018 року по серпень 2022 року / Упоряд.: заступник голови Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду к.ю.н. В.В. Щепоткіна, правове управління (Ш) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. Київ, 2022. С. 11.

12. Шаблістий В.В., Уваров В.Г. Про нерезидивний кримінальний проступок в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 2. URL: <https://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/10194> DOI: 10.31733/2078-3566-2022-2-16-21 (дата звернення: 25.04.2023)

13. Гловюк І. Огляд практики Верховного Суду. Аналітичний центр Юрферм. Лютий 2023. URL: <https://jurfem.com.ua/ohlyad-vs-zhyttya-zdorovya/> (дата звернення: 24.04.2023).

14. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII (дата оновлення: 13.12.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення: 25.04.2023).

15. Книженко О. Домашнє насильство: проблеми кваліфікації. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2019. № 2. С. 45–52.

16. Гумін О.М., Йосипів А.О. Кримінально-правові та кримінологічні аспекти домашнього насильства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія : Юридичні науки. 2019. № 24. С. 144–148.

17. Обвинувальний висновок Зачепилівського районного суду Харківської області справа № 952/206/23 від 19.04.2023. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110355361> (дата звернення: 29.04.2023).

18. Обвинувальний вирок Коростишівського районного суду Житомирської області Справа № 935/1273/22 від 18.04.2023. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110319206> (дата звернення: 29.04.2023).

19. Панькевич В.М., Сухоребра Т.І. До питання кримінальної відповідальності за домашнє насильство. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2022. № 2. С. 273–276.

20. Степаненко О.В., Хімченко С.А. Економічне насильство: визначення й питання кваліфікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Юриспруденція*. 2020 № 45. С. 112–115. DOI <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2020.45.24>

21. Шевченко Т.В. Психологічне насильство як ознака об'єктивної сторони домашнього насильства за ст. 126-1 КК України. *Moderní aspekty vědy: XXXI. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2023. str. 453. С. 124–137.*

22. Зубатко В. Нотатки про психологічне насильство : назва з екрану. URL: <https://genderindetail.org.ua/season-topic/genderne-nasilstvo/zubatenko-134061.html> (дата звернення: 25.04.2023).

References:

1. Yedynyi zvit pro kryminalni pravoporushennia za sichen-hruden 2019 roku [The only report on criminal offenses for January-December 2019]. Available at: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kryminalni-pravoporushennia-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (accessed April 5, 2023). (in Ukrainian)

2. Yedynyi zvit pro kryminalni pravoporushennia za sichen-hruden 2020 roku [The only report on criminal offenses for January-December 2020]. Available at: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kryminalni-pravoporushennia-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (accessed April 5, 2023). (in Ukrainian)

3. Yedynyi zvit pro kryminalni pravoporushennia za sichen-hruden 2021 roku [The only report on criminal offenses for January-December 2021]. Available at: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kryminalni-pravoporushennia-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (accessed April 5, 2023). (in Ukrainian)

4. Yedynyi zvit pro kryminalni pravoporushennia za sichen-hruden 2022 roku [The only report on criminal offenses for January-December 2022]. Available at: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kryminalni-pravoporushennia-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (accessed April 5, 2023). (in Ukrainian)

5. Zmysla M. (2022). Chy vtratylo domashnie nasylstvo svoiu aktualnist v umovakh voiennoho stanu? [Has domestic violence lost its relevance in the conditions of martial law?]. Available at: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/chi-vtratylo-domashne-nasilstvo-svoyu-aktualnist-v-umovah-voennogo-stanu.html> (accessed April 5, 2023). (in Ukrainian)

6. Kryminalnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 05.04.2001 r. № 2341-III [Kryminalnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 04.05.2001 r. No. 2341-III], 2001, no. 25-26, pp. 131 (data onovlennia: 21.03.2023). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (accessed April 15, 2023). (in Ukrainian)

7. Politova A.S. (2022). Praktyka prytiahnennia do vidpovidalnosti za statteiu 126-1 KK Ukrainy ta shliakhy pidvyshchennia yii efektyvnosti [The practice of prosecution for liability under Article 126-1 of the Criminal Code of Ukraine and the way of notification and effectiveness]. *Visnyk Asotsiatsii kryminalnoho prava Ukrainy – Bulletin of the Criminal Law Association of Ukraine*, vol. 2(18), pp. 134–151. (in Ukrainian)

8. Vozniuk A.A. (2019). Kryminalna vidpovidalnist za domashnie nasylstvo: aktualni pytannia teorii ta praktyky [Criminal liability for domestic violence: current issues of theory and practice]. *Forum prava – Law forum*, vol. 2, pp. 6–14. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.2635559> (in Ukrainian)

9. Ivashchenko V.O. (2019). Domashnie nasylstvo: analiz skladu zlochynu. Kryminolohichna teoriia i praktyka: dosvid, problemy sohodennia ta shliakhy yikh vyrishennia: materialy mizhvuziv. nauk.-prakt. kruhloho stolu [Domashnie nasylstvo: analiz skladu zlochynu. Kryminolohichna teoriia i praktyka: dosvid, problemy sohodennia ta shliakhy yikh vyrishennia: materialy mizhvuziv. nauk.-prakt. round table]. (Kyiv, 22 berez. 2019 r.) [Kyiv, March 22, 2019], pp. 200–203. (in Ukrainian)

10. Dovhan-Bochkova N. (2018). Domashnie nasylstvo: analiz obiektivnoi storony [Domestic violence: analysis of the objective side]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia yurydychna – Bulletin of Lviv University. Legal series*, vol. 66, pp. 187–197. (in Ukrainian)

11. Shchepotkina V.V. (2022). Ohliad sudovoi praktyky Kasatsiinoho kryminalnoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu u provadzhenniakh pro kryminalni pravoporushennia, poviazani z domashnim nasylstvom. Rishennia, vneseni do YeRDSR, za period iz 2018 roku po serpen 2022 roku [Ohliad sudovoi praktyky Kasatsiinoho kriminalnoho sudu u kladi Supreme Court u provadzhenniakh pro kryminalni pravoshennia connected with domestic violence. Rishennia, vneseni do YeRDSR, for the period from 2018 to September 2022]. Kyiv, p. 32.

12. Shablysty I.V., Uvarov V.H. (2022). Pro neretsydyvnyi kryminalnyi prostupok v umovakh voiennoho stanu [Pro neretsydyvnyi kryminalnyi prostupok v umovakh voiennoho stanu]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav – Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, vol. 2. Available at: <https://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/10194> DOI: 10.31733/2078-3566-2022-2-16-21 (accessed April 25, 2023). (in Ukrainian)

13. Hloviuk I. (2023). Ohliad praktyky Verkhovnoho Sudu. Analitychnyi tsentr Yurferm [Review of the practice of the Supreme Court. Jurferm Analytical Center]. Available at: <https://jurferm.com.ua/ohlyad-vs-zhyttya-zdorovya/> (accessed April 24, 2023). (in Ukrainian)

14. Pro zapobihannia ta protydiu domashnomu nasylstvu: Zakon Ukrainy vid 07.12.2017 № 2229-VIII. Pro zapobihannia ta protydiu domashnomu nasylstvu:

Zakon Ukrainy vid 07.12.2017 No. 2229-VIII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (accessed April 25, 2023).

15. Knyzhenko O. (2019). Domashnie nasytstvo: problemy kvalifikatsii [Domestic violence: qualification issues]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy – Scientific journal of the National Academy of the Prosecutor's Office of Ukraine*, vol. 2, pp. 45–52. (in Ukrainian)

16. Humin O.M., Yosypiv A.O. (2019). Criminal law and criminological aspects of domestic violence [Criminal law and criminological aspects of domestic violence]. *Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. Series: Legal Sciences – Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. Series: Legal Sciences*, vol. 24, pp. 144–148. (in Ukrainian)

17. Obvynuvalnyi vysnovok Zachepylivskoho raionnoho sudu Kharkivskoi oblasti sprava № 952/206/23 vid 19.04.2023 [Obvynuvalnyi vysnovok Zachepylivskoho raionnoho sudu Kharkivskoi oblasti sprava № 952/206/23 vid 19.04.2023]. Available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110355361> (accessed April 29, 2023).

18. Obvynuvalnyi vyrok Korostyshivskoho raionnoho sudu Zhytomyrskoi oblasti Sprava № 935/1273/22 vid 18.04.2023 [Obvynuvalnyi vyrok Korostyshivskoho raionnoho sudu Zhytomyrskoi oblasti Sprava No. 935/1273/22 vid 18.04.2023]. Available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110319206> (accessed April 29, 2023).

19. Pankevych V.M., Sukhorebra T.I. (2022). Do pytannia kryminalnoi vidpovidalnosti za domashnie nasytstvo [On the issue of criminal responsibility for domestic violence]. *Elektronne naukove vydannia "Analitychno-porivmalne pravo-znavstvo" – Electronic scientific publication "Analytical and comparative jurisprudence"*, vol. 2, pp. 273–276. (in Ukrainian)

20. Stepanenko O.V., Khimchenko S.A. (2020). Ekonomichne nasytstvo: vyznachennia y pytannia kvalifikatsii [Economic violence: definition and questions of qualification]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Yurysprudentsiia – Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Ser.: Jurisprudence*, vol. 45, pp. 112–115. DOI <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2020.45.24> (in Ukrainian)

21. Shevchenko T.V. (2023). Psykholohichne nasytstvo yak oznaka obiektyvnoi storony domashnoho nasytstva za st. 126-1 KK Ukrainy [Psychological violence as a sign of the objective side of domestic violence under Art. 126-1 of the Criminal Code of Ukraine]. *Moderní aspekty vědy: XXXI. Díl mezinárodní kolektivní monografie (Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2023)*, pp. 124–137.

22. Zubatko V. (2022). Notatky pro psykholohichne nasytstvo [Notes on psychological violence]. Available at: <https://genderindetail.org.ua/season-topic/genderne-nasiltstvo/zubatenko-134061.html> (accessed April 5, 2023). (in Ukrainian)